

ПУБЛІЧНО-ПРАВОВЕ ТА ПРИВАТНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОКРЕМИХ СФЕР СУСПІЛЬНИХ ВІДНОСИН

УДК 347.9

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-3-123-130

Василь КОСТИЦЬКИЙ[©]

доктор юридичних наук, професор,
академік (дійсний член) НАПрН України,
заслужений юрист України
(Київський національний університет
імені Траса Шевченка;
Інститут законодавчих передбачень
і правової експертизи, м. Київ, Україна)

Денис СТРИЖЕУС[©]

аспірант
(Львівський університет бізнесу та права,
м. Львів, Україна)

ПРАВОНАСТУПНІСТЬ ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Стаття присвячена надважливій для сучасної юриспруденції проблемі – стабільності правових умов і гарантій інституційного забезпечення захисту суб'єктивних цивільних прав як ключових правових можливостей особи в умовах ринкової економіки та громадянського суспільства. У системному зв'язку з категорією такого захисту перебуває питання безперервності забезпечення інституційного захисту цивільних прав (континуїтету), що відображає правові уявлення про усталену, стабільну, безперервну діяльність відповідних інституцій.

Така безперервність відповідає засадам верховенства права, що визнається і діє в Україні згідно із частиною першою статті 8 Конституції України, а також характеризує особливості внутрішньої організації тих органів, які втілюють у своїй діяльності означений захист, здійснюючи відповідні повноваження, надані їм законом від імені суспільства. З-поміж інших форм захисту цивільних прав пріоритетною вважається саме судова форма їх захисту, що обумовлює потребу дослідження цієї проблеми в інституційному аспекті. Відповідно до сучасних наукових уявлень судовому захистові цивільних прав кореспондує безперервність функціонування судової влади, що здійснює діяльність з вирішення конфліктів, захисту прав, свобод та інтересів осіб, забезпечує безперервність судової розгляду відповідної категорії справ і судового захисту цивільних прав.

Підтримання режиму безперервного функціонування судової влади за сучасних умов має неабиякий публічний інтерес і має вагоме політико-правове значення в умовах воєнного стану, запровадженого в Україні з 24.02.2022 р. Указом Президента України від 24.02.2022 № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні». Адже і в цих правових умовах судова влада повинна демонструвати безперервність захисту прав людини, в тому числі і цивільних прав, що підтверджується як доктринальному, так і на нормативно-правовому рівні.

Ключові слова: цивільні права, захист, цивільне судочинство, безперервність, наступність, інституційний континуїтет.

Постановка проблеми. Забезпечення стабільності правових умов і гарантій інституційного забезпечення захисту суб'єктивних цивільних прав як ключових правових можливостей особи в умовах ринкової економіки та громадянського суспільства – одна з

© В. Костицький, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-1692-9810>

v.kostytsky@yahoo.com

© Д. Стрижеус, 2023

ORCID iD: <https://orcid.org/0009-0004-2595-2400>

business_law@ukr.net

ключових проблем вітчизняної юриспруденції. У системному зв'язку з категорією такого захисту перебуває питання безперервності забезпечення інституційного захисту цивільних прав (континуїтету), що відображає правові уявлення про усталену, стабільну, безперервну діяльність відповідних інституцій.

Така безперервність відповідає засадам верховенства права, що визнається і діє в Україні згідно із частиною першою статті 8 Конституції України, а також характеризує особливості внутрішньої організації тих органів, які втілюють у своїй діяльності означений захист, здійснюючи відповідні повноваження, надані їм законом від імені суспільства. З-поміж інших форм захисту цивільних прав пріоритетною вважається саме судова форма їх захисту, що обумовлює потребу дослідження цієї проблеми в інституційному аспекті.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Проблематиці судового захисту цивільних прав традиційно притаманний високоспеціалізований і разом з тим фундаментальний юридичний характер. Тому закономірно, що її розв'язанням переймалися класики зарубіжної і вітчизняної цивілістики, процесуалісти та юристи-теоретики, обґрунтовували її важливість для цивільного та цивільного процесуального права [22, с. 8]. Нині нею опікуються представники загальної теорії права (загальнотеоретичної юриспруденції), науки конституційного, судового, цивільного і цивільно-процесуального права, інших суміжних наукових дисциплін юридичного профілю. Зокрема, вона досліджувалася на рівні дисертаційних, монографічних робіт та окремих наукових статей щодо захисту цивільних прав, зокрема в судовому провадженні. Найвагомішими з-поміж них є наукові розробки таких вітчизняних дослідників-юристів, як О. Басай, Ю. Білоусов, Т. Боднар, К. Гусаров, І. Дзера, Д. Луспеник, Ю. Притика, В. Сердюк, М. Сидоренко, Р. Стефанчук, Л. Сопільник, Є. Харитонов, О. Хотинська-Нор, С. Шевчук, А. Штанько, А. Ярема та ін. Такі наукові розробки стимулювалися вітчизняними кодифікаційними роботами у сферах цивільного права і цивільного процесу, ініціюванням і здійсненням конституційної та судової реформ у державі, вирішенням комплексу теоретичних і практичних питань, пов'язаних із запровадженням спеціалізованої юрисдикції та відмежуванням цивільної юрисдикції від інших її видів (адміністративної, господарської тощо).

Всупереч очевидній важливості та ключовому значенню для здійснення захисту прав людини, в тому числі широкого спектру її цивільних прав, принцип безперервності інституційного забезпечення судового захисту цивільних прав (континуїтету), безперервності здійснення судової влади все ще не знайшов належної уваги в дослідженнях у новітній сфері судового права [4-5].

Мета статті – висвітлення стану та перспектив розвитку засад інституційної безперервності (інституційного континуїтету) в сучасних умовах захисту цивільних прав громадян на прикладі функціонування суду касаційної інстанції в галузі цивільного судочинства в Україні.

Виклад основного матеріалу. Функціонування сучасної держави, або ж держави сучасного типу, пошуки оптимальної моделі організації влади нерозривно пов'язані із доктриною правової держави, ефективної держави; урізноманітнення підходів до інтерпретації сутності сучасної держави засвідчує не лише широту політико-правових поглядів різних представників наукового співтовариства та специфіку осмислення ними необхідності кардинальних змін в організації і діяльності сучасної держави, а й передбачає дослідження проблем захисту прав і свобод людини і громадянина як однієї із важливих ознак сучасності держави [11], місця і ролі судової влади у захисті прав людини.

У зв'язку із цим звернемо увагу на описане в юридичній літературі наукове бачення правової природи судової влади: 1) судова влада є інституційною характеристикою правової держави, виступаючи як одна з найголовніших гілок влади в системі поділу влади, що не може бути поєднаною з жодною із інших влад; 2) судова влада тісно пов'язана з принципом верховенства права, більш того, реалізація останнього неможлива без самої судової влади, правосуддя, поза яким неможливо реалізувати в повному обсязі принцип верховенства Конституції і законів держави; 3) рівень правосуддя визначає також рівень захисту прав і свобод громадян [12, с. 3-16]. При цьому в науковій літературі напрацьовано та обґрунтовано декілька провідних доктринальних підходів до тлумачення правової природи судової влади [12-14].

Аналіз змісту законодавства, зокрема, процесуального, чинного в Україні упродовж періоду її незалежності (тобто від 1991 року), чітко вказує, що, попри всі зміни

процесуальних умов, порядку чи повноважень судових органів у сфері захисту цивільних прав громадян, сам цей захист здійснювався на постійній основі, безперервно, без зупинок у відправленні цивільного судочинства, що простежується на всіх інстанційних рівнях судової системи від суду першої інстанції до суду касаційної інстанції. Безперервності цього захисту слугувало збереження інстанційно оформленої системи судочинства, в якій на відповідні судові органи покладалося здійснення цивільного судочинства в першій, апеляційній та касаційній інстанціях, що відповідало встановленим Конституцією України засадам інстанційного розгляду судових справ.

Теоретико-правовою основою для утвердження і забезпечення законодавством такої безперервності захисту цивільних прав є взята законодавцем на озброєння концепція інституційного континуїтету, що має своєрідну правову природу та фундаментальне значення для захисту цивільних прав судами України, зокрема судом касаційної інстанції.

За влучним висловом лауреата Нобелівської премії з економіки Д. Норта, «історія має значення не просто тому, що ми можемо винести уроки з минулого, а й тому, що сьогодні і майбутнє пов'язані з минулим безперервністю інститутів суспільства. Вибір, який ми робимо сьогодні чи завтра, сформований минулим. А минуле може бути зрозуміле нами тільки як процес інституційного розвитку» [25, с. 7]. Наведені міркування відомого фахівця-інституціоналіста акцентують на особливій увазі, яку слід приділяти процесам інституційного розвитку захисту цивільних прав як найбільш вагомій частини праволюдського комплексу. Тим більше, що безперервність інституційного розвитку захисту цивільних прав є своєрідною проєкцією сучасної правової парадигми безперервності захисту цих прав, на що справедливо зверталася увага у спеціальній літературі [1, с. 6, 108, 120, 157].

У сучасній юридичній літературі для позначення сталості, безперервності та наступності розвитку певної державної інституції (державного органу, сукупності таких органів, гілки державної влади в цілому) або правового явища (правової системи чи системи законодавства, галузі чи інституту права, галузі чи інституту законодавства тощо) вживається поняття континуїтету. Так, у Юридичній енциклопедії цей термін тлумачиться, як спадкоємність, правонаступництво держави в міжнародному праві або як правило парламентської процедури [18, с. 23; 21, с. 82]. Частіше наголошується на проявах континуїтету у збереженні наступності вищої державної влади в конституційному праві [9, с. 331, 348]. На нормативному рівні зустрічаються посилання на «безперервність процесу підготовки та прийняття (видання) нормативно-правових актів», що розглядається в контексті планування правотворчої діяльності (ч. 1 ст. 24 Закону України «Про правотворчу діяльність» [19]).

Вочевидь, такі звужені тлумачення безперервності (континуїтету) у праві мають вузькоспеціальні значення, а, відповідно, й обмежене поле застосування, зводячись, по суті, лише до міжнародного та парламентського права або дещо ширше – до всього конституційного права. Такі підходи, на нашу думку, не відповідають універсальному характерові континуїтету, що розглядається властивістю права, пов'язаною із постійною та системною дією *всього права* як універсального регулятора суспільних відносин, а також із визначеністю права, що, зокрема, має такі прояви, як: стабільність правового регулювання; непорушність і нескасовуваність набутих законних прав; законні очікування (право особи розраховувати на сталість законодавства); незворотність дії закону; стабільність, уніфікованість та передбачуваність правозастосування [2, с. 12, 15]. Континуїтет у праві покликаний, з нашого погляду, збалансувати його динамізм [23, с. 195-197] збереженням при змінах у праві тих його елементів, які відтворюють найбільш сталі юридичні зв'язки та закономірності, важливі для збереження елементів минулого в майбутніх правовідносинах, як наприклад, правомірних очікувань суб'єктів цивільних прав у незворотності їх захисту, у неможливості їх звуження чи обмеження новими нормативно-правовими актами або й рішеннями суду тощо.

Тому оптимальним, на наш погляд, є розширене застосування поняття інституційного континуїтету, за якого мова йде про збереження наступності права, непорушності і нескасовуваності його базових рис і властивостей, що має знати втілення у правотворчості і правозастосуванні уповноважених на те суб'єктів права. Розширене тлумачення континуїтету впливає з того, що в його основі лежить ідея безперервності (від англ. Continuity – безперервність) – філософської категорії, яка відображає єдність перервної, поділеної реальності, взаємоперехід окремих її ланцюгів [8, с. 100]. Послідовність і прогресивний розвиток порушує питання про ступінь збереження в

майбутньому тих форм, які набули розвитку в минулому, або їх елементів, на що вперше звернув увагу видатний німецький філософ Г. Лейбніц ще на початку XVIII ст.

На нашу думку, інституційний континуїтет у праві вказує на безперервність його розвитку, а разом із тим – неможливість створення вакууму у правовому регулюванні. Так, у багатьох законах, які містять докорінні зміни у правовому регулюванні тих чи тих суспільних відносин, містяться перехідні положення, що фіксують моделі інституційного континуїтету у праві, за яких відбувається своєрідний поетапний перехід (і його темпоральні межі) від однієї форми правового регулювання до іншої. Іншим способом забезпечення безперервності дії права є усунення прогалів у праві [17]. Відповідно, і на рівні системи публічної влади інституційний континуїтет проявляється у неперервності, постійності її здійснення, відсутності вакууму при виконанні державних повноважень [8].

Цілком очевидно, що означені підходи мають охоплювати і тлумачення функціонування судової влади та кожного її складника, особливо в умовах їх реформування [27, с. 156], оскільки критично важливим для захисту прав людини є забезпечення безперервності, сталості і стабільності такого захисту цих прав, що вказуватиме на додержання принципу верховенства права як основи людиноцентризму, антропологічного вектора у сфері правотворення, реалізації права та функціонування держави. Безперервність здійснення судової влади є також запорукою політичної стабільності, запобігання кризи діяльності державного механізму [6, с. 175, 222; 8; 10, с. 172; 24, с. 191-192].

Як показує досвід функціонування судової влади та її інституцій, їм у цілому притаманний інституційний континуїтет, тобто: 1) безперервність її функціонування як такої гілки державної влади, яка на основі конституційного принципу поділу державної влади забезпечує розгляд правових спорів та захист прав і свобод людини і громадянина в державі відповідно до процедур, установлених процесуальним законом; 2) змінюваність (можлива) конституційних та законодавчих норм щодо її функціонування при сталості й незмінності її правової природи, що проявляється в особливостях її ролі і призначення, базових елементів інституційної та спеціалізаційної побудови, які мають обов'язково знайти відображення в матеріальному та процесуальному праві, що опосередковує функціонування судової влади та її органів; 3) постійний характер здійснення судової влади незмінюваними професійними суддями, як правило, обраними (призначеними) на невизначений строк (пожиттєво або до досягнення граничного віку); 4) періодичне оновлення складу судових органів при незмінності зовнішніх правових умов та процедур їхньої діяльності; 5) збереження автономного конституційно-правового статусу судової влади в конституційному механізмі «розподілених» влад [3].

Безперервність функціонування судової влади може бути простежена на різних етапах історичного розвитку української державності, що підкреслено сучасними дослідниками [3]. Така властивість судової влади має характер ключової правової закономірності, що може бути підтверджено на історичному, конституційному, галузевому-правовому та інституціонально-політичному рівнях.

Принцип інституційного континуїтету при розгляді проблем судового захисту цивільних прав не може бути ототожнений із принципом процесуального континуїтету в цивільному процесуальному праві, під яким слід, на наш погляд, розуміти безперервність процесуального розгляду судових справ при сталих або можливих змінюваних умовах регулювання процесуального провадження. Така безперервність детермінує незворотність та остаточність розгляду цивільних справ судом, у ході чого здійснюється відправлення правосуддя, а суд доходить об'єктивної істини при здійсненні захисту цивільних прав, що відповідає концепту правомірних очікувань суб'єктів порушеного чи оспорюваного права. На нашу думку, виходячи з такої інтерпретації, не можна погодитися з підходом до тлумачення принципу безперервності в цивільному процесі, що його запропоновано у юридичній літературі: деякі вчені вважають, що зазначений принцип окреслює закріплені в нормах цивільного процесуального права правила розгляду справ або окремих питань судочинства; на їх думку ці правила встановлюють, що судові засідання проводяться безперервно; перерва в судовому засіданні допускається в межах обумовленого законом часу; будь-яка інша перерва в судовому засіданні має спричинити розгляд справи заново [28, с. 13-14]. Як видно, в цій інтерпретації автори, спираючись на зміст статті 213 ЦПК України, фокусують безперервність виключно на неперервності процесу розгляду конкретної цивільної справи судом за сталих правових умов (незмінність правового регулювання) (цю думку в цілому поділяє і В. Кройтор [16,

с. 328]), натомість ми аналізуємо безперервність правового регулювання, у тому числі і цивільно-процесуального, як універсальну категорію безвідносно до сталості чи змінюваності правил цивільно-правового регулювання, а також безвідносно до конкретної судової справи.

Висновки. Тлумаченню процесуального континуїтету здебільшого відповідає дефініція безперервності процесуальної діяльності у цивільному процесі, запропонована Н. Грабарем. На його думку, зазначений принцип «охоплює всі стадії й види процесуальних проваджень, де проводиться судове засідання, а отже, більшу частину цивільного судочинства, визначаючи послідовний його розвиток і маючи принципове значення для формування цілісного враження від матеріалів його розгляду, забезпечуючи своєчасність і дієвість цивільної процесуальної форми» [26, с. 19-20].

На відміну від процесуального континуїтету, інституційний континуїтет у цивільному процесі полягає у незмінності правового статусу органів, що здійснюють цивільне судочинство, правової природи та ключових правосудних функцій цих судів. Таким чином, принцип безперервності функціонування судової влади (континуїтет судової влади) є одним із базових принципів функціонування правосуддя у державі, що вказує на незмінність її правової природи та сталість її функціонування, є свідченням уваги держави до забезпечення сталості виконання судових функцій, умовою належного здійснення притаманних органам судової влади процесуальних повноважень, гарантією підтримання високого правового і суспільного статусу суддів. Тобто, континуїтет, як зазначається в ряді наукових досліджень, передбачає безперервність функціонування судової влади, тому що в системі поділу влади суд здійснює перевірку конституційності та законності дій органів влади [20], забезпечує захист прав громадян.

Список використаних джерел

1. Антипова І. Л. Адміністративно-правовий статус вищих спеціалізованих судів в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07 / НДІ публічного права. Київ, 2021. 243 с.
2. Байбак А. Г. Визначеність як властивість права : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2021. 20 с.
3. Білостоцький С. Континуїтет судової влади в контексті сучасного українського державотворення. *Слово Національної школи суддів України*. 2021. № 3 (36). С. 121-132.
4. Булкат М. С. Теоретико-правові засади розвитку та функціонування судової влади : монографія. Київ : Юрид. думка, 2018. 504 с.
5. Глущенко С. В. Вищі спеціалізовані суди в системі судової влади України: теоретико-прикладне дослідження : монографія. Черкаси : Чорнобаївське КПП, 2015. 352 с.
6. Гордієнко І. Л. Конституціоналізм як режим правового обмеження державної влади : дис. ... д-ра філос. 081-право / Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2021. 262 с.
7. Городовенко В. В. Принципи судової влади : монографія. Харків : Право, 2012. 448 с.
8. Кобрин В. С. Принципи безперервності та наступності в діяльності Прем'єр-Міністра України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2013. Вип. 22. Ч. I. Т. 1. С. 90-100.
9. Конституційне право : підруч. / Ю. Г. Барабаш, О. М. Бориславська, В. М. Венгер, М. І. Козюбра, А. А. Мелешевич ; за заг. ред. М. І. Козюбри Київ : Ваіте, 2021. 528 с.
10. Конституційне право України: прагматичний курс : навч. посіб. / М. В. Афанасьєва, Ю. Ю. Бальцій, Ю. Д. Батан та ін. ; за заг. ред. М. В. Афанасьєвої, А. А. Єзерова ; техн. ред. Ю. Д. Батан. Одеса : Юрид. літ-ра, 2017. 256 с.
11. Костицький В. В. До питання про сучасну державу. *Соціологія права*. 2016. № 4 (19). С. 3-10.
12. Костицький В. В. Передмова до книги: Костицький В. В., Кобан О. Г. Обмеження правом законодавчої та судової влади: монографія. Київ : Видавничий дім «АртЕк», 2017. 228 с.
13. Костицький В. В. Соціолого-правові засади організації судової влади. *Малий і середній бізнес*. 2014. № 1-2. С. 3-10.
14. Костицький В. В. Судова влада: теоретико-правові проблеми розподілу влади (від Монтеск'є у ХХІ століття). *Становлення господарської юрисдикції в Україні – 20 років досвіду. Проблеми і перспективи* : матеріали наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24–26 трав. 2011 р.). Одеса : Астропринт, 2011. С. 68-73.
15. Костицький В. Поділ влади у контексті теолого-соціологічного праворозуміння (нариси правової теорії): монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. 192 с.
16. Кройтор В. А. Принципи цивільного судочинства та їх система: проблеми сучасної теорії і практики : монографія. Харків : Право, 2020. 672 с.
17. Малишев Б. В., Москалюк О. В. Застосування норм права (теорія і практика) : навч. посіб. ; за заг. ред. Б. В. Малишева. Київ : Реферат, 2010. 260 с.

18. Марчук Р. Правові позиції Конституційного Суду України та стабільність (континуїтет) парламенту. *Перша міжнародна наукова конференція «Парламентські читання»*. Київ : [Б. в.], 2010. С. 23-28
19. Про правотворчу діяльність : Закон України від 24.08.2023. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>.
20. Савчин М. Верховний суд : питання континуїтету суду та дискримінації суддів. URL : <https://jur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/verhovniy-sud-pitannya-kontynuyitetu-sudu-i-diskriminaciyi-suddiv.html>.
21. Савчин М. В. Конституціоналізм і природа конституції : монографія. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2009. 372 с.
22. Сидоренко М. В. Судовий захист цивільного права та інтересу як загальна засада цивільного законодавства України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса, 2012. 20 с.
23. Суходубова І. В. Стабільність і динамізм законодавства: поняття, співвідношення, засоби забезпечення : монографія ; наук. ред. О. В. Петришин. Харків : Право, 2016. 228 с.
24. Фрицький Ю. О. Державна влада в Україні: становлення, організація, функціонування : монографія. Дніпропетровськ : Ліра ЛТД, 2006. 360 с.
25. Хогінська-Нор О. З. Вплив «малої судової реформи» на розвиток судової системи України : організаційні аспекти. *Судова апеляція*. 2016. № 1. С. 6-15.
26. Цивільний процес України : підруч. / кол. авт. ; за ред. В. О. Кучера. Львів : ЛьвДУВС, 2016. 768 с.
27. Чорна С. З. Правозахисна функція судової влади в умовах конституційної реформи в сучасній Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Нац. авіац. ун-т. Київ, 2021. 245 с.
28. Ясинок М. М. Принципи усності, безпосередності та безперервності у цивільному судочинстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03 / Нац. ун-т внутр. справ, 2004. 19 с.

Надійшла до редакції 01.09.2023

References

1. Antypova, I. L. (2021) Administratyvno-pravovyy status vyshchyykh spetsializovanykh sudiv v Ukraini [Administrative and legal status of higher specialized courts in Ukraine] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07 / NDI publichnoho prava. Kyiv, 243 p. [in Ukr.].
2. Baybak, A. H. (2021) Vyznachenist' yak vlastyvist' prava [Certainty as a property of law] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.01 / Kharkiv. nats. un-t vnutr. sprav. Kharkiv, 20 p. [in Ukr.].
3. Bilostots'kyi, S. (2021) Kontynuyitet sudovoyi vlady v konteksti suchasnoho ukrayins'koho derzhavotvorennia [Continuity of judicial power in the context of modern Ukrainian state formation]. *Slovo Natsional'noyi shkoly suddiv Ukrainy*. № 3 (36), pp. 121-132. [in Ukr.].
4. Bulkat, M. S. (2018) Teoretyko-pravovi zasady rozvytku ta funktsionuvannya sudovoyi vlady [Theoretical and legal foundations of the development and functioning of judiciary] : monohrafiya. Kyiv : Yuryd. dumka, 504 p. [in Ukr.].
5. Hlushchenko, S. V. (2015) Vyshchi spetsializovani sudy v systemi sudovoyi vlady Ukrainy: teoretyko-prykladne doslidzhennia [Higher specialized courts in the system of judicial power of Ukraine] : monohraf. Cherkasy : Chornobayivs'ke KPP, 352 p. [in Ukr.].
6. Hordiyenko, I. L. (2021) Konstytutsionalizm yak rezhym pravovoho obmezheniya derzhavnoyi vlady [Constitutionalism as a regime of legal limitation of state power]: dys. ... d-ra filol. 081-pravo / Nats. akad. vnutr. sprav. Kyiv, 262 p. [in Ukr.].
7. Horodovenko, V. V. (2012) Pryntsypy sudovoyi vlady [Principles of judiciary] : monohrafiya. Kharkiv : Pravo, 448 p. [in Ukr.].
8. Kobryn, V. S. (2013) Pryntsypy bezperernosti ta nastupnosti v diyal'nosti Prem'yer-Ministra Ukrainy [Principles of continuity and succession in the activities of the Prime Minister of Ukraine]. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu. Seriya PRAVO*. Issue 22, Part I, Vol. 1., pp. 90-100. [in Ukr.].
9. Konstytutsiynе pravo [Constitutional law] : pidruch. / Yu. H. Barabash, O. M. Boryslavs'ka, V. M. Venher, M. I. Kozyubra, A. A. Meleshevykh ; za zah. red. M. I. Kozyubry Kyiv : Vaite, 2021. 528 p. [in Ukr.].
10. Konstytutsiynе pravo Ukrainy: prahmatychnyy kurs [Constitutional law of Ukraine: pragmatic course] : navch. posib. / M. V. Afanas'yeva, Yu. Yu. Bal'tsiy, Yu. D. Batan ta in. ; za zah. red. M. V. Afanas'yevoyi, A. A. Yezerova ; tekhn. red. Yu. D. Batan. Odesa : Yuryd. lit-ra, 2017. 256 p. [in Ukr.].
11. Kostyts'kyi, V. V. (2016) Do pytannya pro suchasnu derzhavu [To the issue of the modern state]. *Sotsiologhiya prava*. № 4 (19), pp. 3-10. [in Ukr.].
12. Kostyts'kyi, V. V. (2017) Peredmova do knyhy: Kostyts'kyi V. V., Koban O. H. Obmezheniya pravom zakonodavchoyi ta sudovoyi vlady: monohrafiya [Preface to the book: Kostyts'kyi V. V., Koban O. H. Limitations by the law of legislative and judicial power : monograph]. Kyiv : Vydavnychyy dim «ArtEk», 228 p. [in Ukr.].
13. Kostyts'kyi, V. V. (2014) Sotsiologho-pravovi zasady orhanizatsiyi sudovoyi vlady

[Sociological and legal foundations of the organization of judiciary]. *Malyy i seredniy biznes*. № 1-2, pp. 3-10. [in Ukr.].

14. Kostyts'kyi, V. V. (2011) Sudova vlada: teoretyko-pravovi problemy rozpodilu vlady (vid Montesquieu u XXI stolittya) [Judiciary: theoretical and legal problems of the distribution of power (from Montesquieu in the 21st century)]. *Stanovlennya hospodars'koyi yurysdyktsiyi v Ukrayini – 20 rokiv dosvidu. Problemy i perspektyvy : materialy nauk.-prakt. konf. (m. Odesa, 24–26 trav. 2011 r.)*. Odesa : Astroprynt, pp. 68-73. [in Ukr.].

15. Kostyts'kyi, V. (2023) Podil vlady u konteksti teoloho-sotsiolohichnoho pravorozuminnya (narysy pravovoyi teorii) [Separation of power in the context of theological and sociological understanding of law (essays of legal theory)] : monohrafiya. Odesa : Vydavnychyy dim «Hel'vetyka», 192 p. [in Ukr.].

16. Kroytor, V. A. (2020) Pryntsypy tsyvil'noho sudochynstva ta yikh systema: problemy suchasnoyi teorii i praktyky [Principles of civil justice and their system: problems of modern theory and practice] : monohrafiya. Kharkiv : Pravo, 672 p. [in Ukr.].

17. Malyshev, B. V., Moskalyuk, O. V. (2010) Zastosuvannya norm prava (teoriya i praktyka) [Application of legal norms (theory and practice)] : navch. posib. ; za zah. red. B. V. Malysheva. Kyiv : Referat, 260 p. [in Ukr.].

18. Marchuk, R. (2010) Pravovi pozysy Konstyutsiynoho Sudu Ukrayiny ta stabil'nist' (kontynuyitet) parlamentu [Legal positions of the Constitutional Court of Ukraine and the stability (continuity) of the parliament]. *Persha mizhnarodna naukova konferentsiya «Parlament-s'ki chytannya»*. Kyiv : [B. v.], pp. 23-28 [in Ukr.].

19. Pro pravotvorochu diyal'nist' [On law-making activity] : Zakon Ukrayiny vid 24.08.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3354-20#Text>. [in Ukr.].

20. Savchyn, M. Verkhovnyy sud : pytannya kontynuyitetu sudu ta dyskryminatsiyi suddiv [The Supreme Court: the issue of court continuity and discrimination of judges]. URL : <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/verhovniy-sud-pitannya-kontynuyitetu-sudu-i-diskryminatsiyi-suddiv.html>. [in Ukr.].

21. Savchyn, M. V. (2009) Konstyutsionalizm i pryroda konstyutsiyi [Constitutionalism and the nature of the constitution] : monohrafiya. Uzhhorod: Polihraftsentr «Lira», 372 p. [in Ukr.].

22. Sydorenko, M. V. (2012) Sudovyy zakhyst tsyvil'noho prava ta interesu yak zahal'na zasada tsyvil'noho zakonodavstva Ukrayiny [Judicial protection of civil right and interest as a general basis of civil legislation of Ukraine] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.03 / Nats. un-t «Odes'ka yurydychna akademiya». Odesa, 20 p. [in Ukr.].

23. Sukhodubova, I. V. (2016) Stabil'nist' i dynamizm zakonodavstva: ponyattya, spivvidnoshennya, zasoby zabezpechennya [Stability and dynamism of legislation: concept, relationship, means of ensuring] : monohrafiya ; nauk. red. O. V. Petryshyn. Kharkiv : Pravo, 228 p. [in Ukr.].

24. Fryts'kyi, Yu. O. (2006) Derzhavna vlada v Ukrayini: stanovlennya, orhanizatsiya, funktsionuvannya [State power in Ukraine: formation, organization, functioning] : monohrafiya. Dnipropetrovs'k : Lira LTD, 360 p. [in Ukr.].

25. Khotyns'ka-Nor, O. Z. (2016) Vplyv «maloyi sudovoyi reformy» na rozvytok sudovoyi systemy Ukrayiny : orhanizatsiyni aspekty [The influence of "small judicial reform" on the development of the judicial system of Ukraine: organizational aspects]. *Sudova apelyatsiya*. № 1, pp. 6-15. [in Ukr.].

26. Tsyvil'nyy protses Ukrayiny [Civil procedure of Ukraine] : pidruch. / kol. avt. ; za red. V. O. Kuchera. L'viv : L'vDUVS, 2016. 768 p. [in Ukr.].

27. Chorna, S. Z. (2021) Pravozakhysna funktsiya sudovoyi vlady v umovakh konstytsiynoyi reformy v suchasniy Ukrayini [The human rights function of the judiciary in the context of constitutional reform in modern Ukraine] : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.02 / Nats. aviats. un-t. Kyiv, 245 p. [in Ukr.].

28. Yasynok, M. M. (2004) Pryntsypy usnosti, bezposerednosti ta bezperernosti u tsyvil'nomu sudochynstvi [Principles of orality, immediacy and continuity in civil justice] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.03 / Nats. un-t vnutr. sprav, 19 p. [in Ukr.].

ABSTRACT

Vasyl Kostytskyi, Denys Stryzheus. Institutional continuity in the field of civil rights protection. The article deals with a problem of great importance for modern jurisprudence - the stability of legal conditions and guarantees of institutional protection of subjective civil rights as key legal opportunities of a person in the conditions of a market economy and civil society. Systemically related to the category of such protection is the issue of continuity of institutional protection of civil rights (continuity), which reflects legal ideas about the established, stable, continuous activity of the relevant institutions.

Such continuity corresponds to the principles of the rule of law, which is recognized and operates in Ukraine in accordance with the first part of Article 8 of the Constitution of Ukraine, and also characterizes the peculiarities of the internal organization of those bodies that embody the specified protection in their activities, exercising the appropriate powers granted to them by law on behalf of society. Among other forms of protection of civil rights, the judicial form of their protection is considered a priority, which determines the need to study this problem in the institutional aspect. According to modern scientific concepts, the continuity of the functioning of the judicial power corresponds to the judicial protection of

civil rights, which carries out activities to resolve conflicts, protect the rights, freedoms and interests of individuals, ensures the continuity of the judicial review of the relevant category of cases and the judicial protection of civil rights.

Maintaining the regime of continuous functioning of the judicial power under modern conditions is of considerable public interest and has a significant political and legal significance in the conditions of martial law introduced in Ukraine from 24.02.2022 by Decree of the President of Ukraine dated 24.02.2022 No. 64/2022 "On the introduction of martial law in Ukraine" After all, even in these legal conditions, the judiciary must demonstrate the continuity of protection of human rights, including civil rights, which is confirmed both at the doctrinal and normative legal levels.

Keywords: *civil rights, protection, civil justice, continuity, succession, institutional continuity.*

УДК 342.95

DOI: 10.31733/2078-3566-2023-3-130-139

Ганна БЛІНОВА[©]
доктор юридичних
наук, доцент
(Національний
технічний
університет
«Дніпровська
політехніка»,
м. Дніпро, Україна)

Вадим ЧАЛИК[©]
викладач
(Дніпропетровський
державний
університет
внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)

МЕХАНІЗМ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У СОЦІАЛЬНІЙ СФЕРІ

У статті визначено такі ознаки механізму адміністративно-правового регулювання використання інформаційних технологій у соціальній сфері: його зміст становлять правові, організаційні, технічні засоби впливу; об'єктом впливу є поведінка та інформаційна діяльність органів публічної влади, що забезпечують реалізацію та захист соціальних прав громадян, уповноважені органи у сфері надання соціальних послуг; отримувачі соціальних послуг; надавачі соціальних послуг; об'єднання працівників системи надання соціальних послуг; об'єднання надавачів соціальних послуг; об'єднання отримувачів соціальних послуг; сферою реалізації є сфера інформаційних потреб та інтересів зазначених суб'єктів; засобами є передбачені законодавством у соціальній сфері реєстри, бази даних та інформаційні системи; метою є забезпечення обігу (отримання, зберігання, використання, корегування, передання, знищення) якісної, достовірної, актуальної інформації, що задовольняє інформаційні потреби суб'єктів системи реалізації та захисту соціальних прав громадян.

Ключові слова: *адміністративно-правове регулювання, соціальна сфера, соціальні права, реалізація, захист, соціальна інформація, соціальне забезпечення, соціальні послуги, використання інформаційних технологій.*

Постановка проблеми. Поступово Україна стає електронною державою. Сучасні інформаційні технології дають змогу суб'єктам, що забезпечують реалізацію та захист соціальних прав громадян, виконувати покладені на них законодавством функції оперативніше, ефективніше та якісніше. Сучасні реалії воєнного стану зумовлюють перевагу дистанційних форм комунікації з отримувачами соціальних послуг. Реалізовувати таку форму комунікації дозволяють технологічні способи виконання службових завдань, використання глобальних інформаційно-телекомунікаційних державних мереж та новітніх технологій. Такі можливості надає сучасний механізм

© Г. Блінова, 2023
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-3320-585X>
blinovahanna@i.ua

© В. Чалик, 2023
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-4728-0930>
vadimchalyk5@gmail.com